

שינוי מיקודים

(מחליף את מסמך 1)

מעודכן לתאריך: 5.1.2021

מספר השאלון: 57381 / 57387

"גאוגרפיה אדם וסביבה"

מה נשאר - על מה תהיה הבחינה בקיץ תשפ"א	מה ירד במיקוד הנוסף לקראת הקיץ נושאים שלא יכללו בבחינת הבגרות בקיץ תשפ"א מסומנים בוורוד	רשימת נושאי הלימוד על פי מיקוד אוגוסט נושאים שלא יכללו בבחינת הבגרות בקיץ תשפ"א מסומנים בוורוד
<p>הגאוגרפיה של ארץ ישראל נושא 1: מיקומה של ארץ ישראל במרחב - ייחוד נופי ואקלימי והשפעתו על האדם. א. מגוון צורות נוף בארץ קטנה 1. המבנה הטופוגרפי של הארץ (חלקים א+ב) ב. מפגש בין אקלים ים תיכוני לאקלים מדברי 1. מאפייני האקלים של ארץ ישראל (חלקים א+ב)</p> <p>נושא 2: התוויית גבולות מדינת ישראל - גורמים ותהליכים. (חלק א) ב. גבולות ארץ ישראל וגבולות מדינת ישראל 1. גישות שונות לתיחום הארץ 3. שינויים בתוואי הגבולות</p> <p>נושא 3: תמורות באוכלוסיית ישראל, בתפרוסי האוכלוסייה ובמפת ההתיישבות א. מאפיינים דמוגרפיים, חברתיים וכלכליים של אוכלוסיית מדינת ישראל (חלק ב) 1. הרכב האוכלוסייה - פסיפס אנושי 4. מאפיינים חברתיים-כלכליים של האוכלוסייה ג. תהליכי שינוי במרחב הכפרי ובמרחב העירוני 4. ערים מעורבות אוכלוסייה (יהודית וערבית) (חלקים א+ב) 5. התפתחות ערי מטרופולין בישראל - חיפה (חלק ב) 6. ירושלים - בירת ישראל (חלק ב)</p> <p>ד. תמורות ביישובים הערביים, הדרוזיים והבדווים 4. מגמות בהתפתחות העיר הערבית והדרוזית בתחילת שנות ה-2000 (חלקים א+ב)</p>	<p>הגאוגרפיה של ארץ ישראל נושא 1: מיקומה של ארץ ישראל במרחב - ייחוד נופי ואקלימי והשפעתו על האדם. א. מגוון צורות נוף בארץ קטנה 1. המבנה הטופוגרפי של הארץ (חלקים א+ב) 2. התפתחות הנוף בארץ ישראל: מפגש בין מסיב לקימוט 3. תהליכים גיאומורפולוגיים בעיצוב נופי הארץ 4. תהליכים בעיצוב נופים ייחודיים</p> <p>- ההשלכות של מגוון נופי בשטח קטן יחסי על ההתיישבות, החקלאות, התיירות והמשאבים ב. מפגש בין אקלים ים תיכוני לאקלים מדברי 1. מאפייני האקלים של ארץ ישראל (חלקים א+ב) 2. מצבים סינופטיים בעונות השנה בישראל ג. התמודדות האדם עם תנאים פיזיים ד. המגוון הביולוגי בישראל</p> <p>נושא 2: התוויית גבולות מדינת ישראל - גורמים ותהליכים. (חלק א) א. מיקומה הגאופוליטי של ארץ ישראל והשלכותיו ב. גבולות ארץ ישראל וגבולות מדינת ישראל 1. גישות שונות לתיחום הארץ 2. גישות לקביעת גבולות הקבע של מדינת ישראל 3. שינויים בתוואי הגבולות ג. היעדר גבול מדיני מוסכם בין ישראל לכמה משכנותיה והשלכותיו.</p> <p>נושא 3: תמורות באוכלוסיית ישראל, בתפרוסי האוכלוסייה ובמפת ההתיישבות</p>	<p>הגאוגרפיה של ארץ ישראל נושא 1: מיקומה של ארץ ישראל במרחב - ייחוד נופי ואקלימי והשפעתו על האדם. א. מגוון צורות נוף בארץ קטנה 1. המבנה הטופוגרפי של הארץ (חלקים א+ב) 2. התפתחות הנוף בארץ ישראל: מפגש בין מסיב לקימוט (חלק ב) 3. תהליכים גיאומורפולוגיים בעיצוב נופי הארץ 4. תהליכים בעיצוב נופים ייחודיים</p> <p>- ההשלכות של מגוון נופי בשטח קטן יחסי על ההתיישבות, החקלאות, התיירות והמשאבים ב. מפגש בין אקלים ים תיכוני לאקלים מדברי 1. מאפייני האקלים של ארץ ישראל (חלקים א+ב) 2. מצבים סינופטיים בעונות השנה בישראל ג. התמודדות האדם עם תנאים פיזיים ד. המגוון הביולוגי בישראל</p> <p>נושא 2: התוויית גבולות מדינת ישראל - גורמים ותהליכים. (חלק א) א. מיקומה הגאופוליטי של ארץ ישראל והשלכותיו ב. גבולות ארץ ישראל וגבולות מדינת ישראל 1. גישות שונות לתיחום הארץ 2. גישות לקביעת גבולות הקבע של מדינת ישראל 3. שינויים בתוואי הגבולות ג. היעדר גבול מדיני מוסכם בין ישראל לכמה משכנותיה והשלכותיו.</p>

נושא 3: תמורות באוכלוסיית ישראל, בתפרוסת האוכלוסייה ובמפת ההתיישבות

א. מאפיינים דמוגרפיים, חברתיים וכלכליים של אוכלוסיית מדינת ישראל (חלק ב)

1. הרכב האוכלוסייה - פסיפס אנושי
2. גידול האוכלוסייה
- 2א. מאזן הגירה במדינה קולטת עלייה
- 2ב. הריבוי הטבעי
3. מבנה הגילים של האוכלוסייה
4. מאפיינים חברתיים-כלכליים של האוכלוסייה

ב. עיצוב המרחב היישובי בישראל והגורמים המשפיעים על העיצוב

1. מפת ההתיישבות בארץ ישראל שלהי המאה ה-19
2. צורות יישוב חדשות בארץ ישראל
3. היזמה הלאומית והיזמה הפרטית בעיצוב מפת ההתיישבות
4. האסטרטגיה ההתיישבותית לפני הקמת המדינה
5. עקרונות מרכזיים בתכנון ובעיצוב מפת ההתיישבות בארץ לאחר הקמת המדינה:
- היאחזות בקרקע; • שיקולי ביטחון • הגדרת ריבונות • קליטת עלייה ופיזור אוכלוסייה

ג. תהליכי שינוי במרחב הכפרי ובמרחב העירוני

1. תמורות ביישוב החקלאי-השיתופי (קיבוץ ומושב)
2. עיור המושבות
3. ערים חדשות מתוכננות
4. ערים מעורבות אוכלוסייה (יהודית וערבית) (חלקים א+ב)
5. התפתחות ערי מטרופולין בישראל - חיפה (חלק ב) (ללא באר שבע ותל אביב)
6. ירושלים - בירת ישראל (חלק ב)

ד. תמורות ביישובים הערביים, הדרוזיים והבדווים

1. גורמי מיקום היסטוריים
2. תמורות בדגם היישובים הערביים במעבר מתקופת טרום-המדינה אל תקופת המדינה
3. שינויים במבנה הכפר ובתפקודו
4. מגמות בהתפתחות העיר הערבית והדרוזית בתחילת שנות ה-2000 (חלקים א+ב)
5. תמורות ביישוב הבדווי – מנוודות ליישובי קבע
- ה. גלעין מול שוליים (ליבה מול פריפריה) -

א. מאפיינים דמוגרפיים, חברתיים וכלכליים של אוכלוסיית מדינת ישראל (חלק ב)

1. הרכב האוכלוסייה - פסיפס אנושי
2. גידול האוכלוסייה
- 2א. מאזן הגירה במדינה קולטת עלייה
- 2ב. הריבוי הטבעי
3. מבנה הגילים של האוכלוסייה
4. מאפיינים חברתיים-כלכליים של האוכלוסייה

ב. עיצוב המרחב היישובי בישראל והגורמים המשפיעים על העיצוב

1. מפת ההתיישבות בארץ ישראל שלהי המאה ה-19
2. צורות יישוב חדשות בארץ ישראל
3. היזמה הלאומית והיזמה הפרטית בעיצוב מפת ההתיישבות
4. האסטרטגיה ההתיישבותית לפני הקמת המדינה
5. עקרונות מרכזיים בתכנון ובעיצוב מפת ההתיישבות בארץ לאחר הקמת המדינה:
- היאחזות בקרקע; • שיקולי ביטחון • הגדרת ריבונות • קליטת עלייה ופיזור אוכלוסייה

ג. תהליכי שינוי במרחב הכפרי ובמרחב העירוני

1. תמורות ביישוב החקלאי-השיתופי (קיבוץ ומושב)
2. עיור המושבות
3. ערים חדשות מתוכננות
4. ערים מעורבות אוכלוסייה (יהודית וערבית) (חלקים א+ב)
5. התפתחות ערי מטרופולין בישראל - חיפה (חלק ב) (ללא באר שבע ותל אביב)
6. ירושלים - בירת ישראל (חלק ב)

ד. תמורות ביישובים הערביים, הדרוזיים והבדווים

1. גורמי מיקום היסטוריים
2. תמורות בדגם היישובים הערביים במעבר מתקופת טרום-המדינה אל תקופת המדינה
3. שינויים במבנה הכפר ובתפקודו
4. מגמות בהתפתחות העיר הערבית והדרוזית בתחילת שנות ה-2000 (חלקים א+ב)
5. תמורות ביישוב הבדווי – מנוודות ליישובי קבע
- ה. גלעין מול שוליים (ליבה מול פריפריה) -
- אי-שוויון מרחבי, דמוגרפי וכלכלי (חלק ב)
1. צפיפות אוכלוסייה

ה. גלעין מול שוליים (ליבה מול פריפריה) - אי-שוויון מרחבי, דמוגרפי וכלכלי (חלק ב)

1. צפיפות אוכלוסייה
2. פערים ברמת החיים וברמת הפיתוח
3. חיזוק אזורי השוליים לצמצום הפערים

נושא 4: תמורות בכלכלת ישראל

א. שינויים במבנה הבסיס הכלכלי של ישראל (חלק א)

1. חתך התעסוקה בישראל
2. שינויים בתרומת ענפי הכלכלה העיקריים לת"ג
- ג. תמורות בענפי התעשייה ובמיקום מפעלים (חלק א)

1. מתעשייה מסורתית לתעשייה עתירת ידע
- 1א. השתנות שיעור המועסקים בתעשייה ובענפיה

- 1ב. תמורות במיקום מפעלים
2. ממעורבות ציבורית ליזמות פרטית
3. שני ענפי תעשייה נבחרים
- 3א. תעשייה עתירת ידע
- 3ב. תעשייה כימית

ד. תמורות בענפי השירותים

1. תמורות מבניות בענף השירותים (חלק א)
- ה. השתלבות המשק הישראלי בכלכלה הגלובלית (חלק א)

נושא 5: משאבים ותשתיות - היצע מוגבל וביקוש גדל

ב. תכנון וניהול מערך התחבורה בהלימה לצרכים משתנים (חלק א)

1. תפרוסת תשתיות התחבורה היבשתית בישראל והתמורות שחלו בה
2. בעיות במערך התחבורה הארצי והעירוני והשלכותיהן
3. דרכים לפתרון בעיות מערך התחבורה בישראל

נושא 6: איכות סביבה ופיתוח בר קיימא בישראל (חלקים א+ב)

- א. מפגעים סביבתיים ופגיעה בסובב הטבעי
2. זיהום אוויר וקרקע
4. פגיעה בסובב הטבעי
- ב. הגורמים לפגיעה בסביבה
1. גידול האוכלוסייה והעלייה ברמת החיים

אי-שוויון מרחבי, דמוגרפי וכלכלי (חלק ב)

1. צפיפות אוכלוסייה
2. פערים ברמת החיים וברמת הפיתוח
3. חיזוק אזורי השוליים לצמצום הפערים

נושא 4: תמורות בכלכלת ישראל

א. שינויים במבנה הבסיס הכלכלי של ישראל (חלק א)

1. חתך התעסוקה בישראל
2. שינויים בתרומת ענפי הכלכלה העיקריים לתל"ג

ב. תמורות במרכיבי ענף החקלאות ובמאפייניו

1. תמורות אידאולוגיות בתפיסת מקומה וחשיבותה של החקלאות
2. תמורות במרכיבים העיקריים של הענף
3. ממשק חקלאי מעורב עתיר עבודה למשק מתמחה עתיר ידע ועתיר טכנולוגיה
4. תרומת הפיתוח המדעי-הטכנולוגי לחקלאות

ג. תמורות בענפי התעשייה ובמיקום מפעלים (חלק א)

1. מתעשייה מסורתית לתעשייה עתירת ידע
- א1. השתנות שיעור המועסקים בתעשייה ובענפיה

- ב1. תמורות במיקום מפעלים
2. ממעורבות ציבורית ליזמות פרטית
3. שני ענפי תעשייה נבחרים
- א3. תעשייה עתירת ידע
- ב3. תעשייה כימית

ד. תמורות בענפי השירותים, המסחר והתיירות

1. תמורות מבניות בענף השירותים (חלק א)
2. תמורות בנוף העירוני – המסחרי והעסקי
3. תמורות בענף התיירות
- א3. תרומת התיירות לכלכלת ישראל
- ב3. תיירות ופיתוח בר-קיימה

ה. השתלבות המשק הישראלי בכלכלה הגלובלית (חלק א)

נושא 5: משאבים ותשתיות - היצע מוגבל וביקוש גדל

- א. משאבי טבע מוגבלים: מקורות מים ומקורות אנרגיה
1. תפרוסת מקורות המים העיליים והתת-קרקעיים בישראל
2. תמורות בצריכה המים, במאזנם ובאיכותם
3. התמודדות עם בעיות משק המים

2. פערים ברמת החיים וברמת הפיתוח
3. חיזוק אזורי השוליים לצמצום הפערים

נושא 4: תמורות בכלכלת ישראל

א. שינויים במבנה הבסיס הכלכלי של ישראל (חלק א)

1. חתך התעסוקה בישראל
2. שינויים בתרומת ענפי הכלכלה העיקריים לתל"ג

ב. תמורות במרכיבי ענף החקלאות ובמאפייניו

1. תמורות אידאולוגיות בתפיסת מקומה וחשיבותה של החקלאות
2. תמורות במרכיבים העיקריים של הענף
3. ממשק חקלאי מעורב עתיר עבודה למשק מתמחה עתיר ידע ועתיר טכנולוגיה
4. תרומת הפיתוח המדעי-הטכנולוגי לחקלאות

ג. תמורות בענפי התעשייה ובמיקום מפעלים (חלק א)

1. מתעשייה מסורתית לתעשייה עתירת ידע
- א1. השתנות שיעור המועסקים בתעשייה ובענפיה

- ב1. תמורות במיקום מפעלים
2. ממעורבות ציבורית ליזמות פרטית
3. שני ענפי תעשייה נבחרים
- א3. תעשייה עתירת ידע
- ב3. תעשייה כימית

ד. תמורות בענפי השירותים, המסחר והתיירות

1. תמורות מבניות בענף השירותים (חלק א)
2. תמורות בנוף העירוני – המסחרי והעסקי
3. תמורות בענף התיירות
- א3. תרומת התיירות לכלכלת ישראל
- ב3. תיירות ופיתוח בר-קיימה

ה. השתלבות המשק הישראלי בכלכלה הגלובלית (חלק א)

נושא 5: משאבים ותשתיות - היצע מוגבל וביקוש גדל

- א. משאבי טבע מוגבלים: מקורות מים ומקורות אנרגיה
1. תפרוסת מקורות המים העיליים והתת-קרקעיים בישראל
2. תמורות בצריכה המים, במאזנם ובאיכותם
3. התמודדות עם בעיות משק המים
4. מדיניות ניהול משק האנרגיה (חלק ב)

2. אינטרסים כלכליים

ג. פיתוח בר-קיימא - מחזון למציאות

1. תכנון וניהול סביבתי
2. חקיקה, אכיפה ותכנון
3. פיתוח בר קיימא לתיקון משגי העבר
4. מעורבותם של "פרקליטי השימור"

נושא 7: מאמרים (חלק ב)

1. תופעות קיצוניות הקשורות להתחממות העולמית

זיקתן לאסונות טבע, ד"ר ברוך זיו, המחלקה למדעי הטבע והחיים, האוניברסיטה הפתוחה, אקולוגיה וסביבה 10(4), עמ' 12 – 18.

המאמר [בעברית](#) / המאמר [בערבית](#).

2. הגנה על המערכת הימית בישראל מפני פעילות

אנושית, מדיניות ויישום, רני עמיר, מנהל אגף ים וחופים, המשרד להגנת הסביבה, הוד הים: יציבות ושינוי במערכות הימיות של ישראל, עורכת: נגה סטמבלר.

המאמר [בעברית](#) / המאמר [בערבית](#).

4. מדיניות ניהול משק האנרגיה (חלק ב)
ב. תכנון וניהול מערך התחבורה בהלימה לצרכים משתנים (חלק א)

1. תפרוסת תשתיות התחבורה היבשתית בישראל והתמורות שחלו בה
2. בעיות במערך התחבורה הארצי והעירוני והשלכותיהן
3. דרכים לפתרון בעיות מערך התחבורה בישראל
4. פיתוח נמלי ים ואוויר - היענות לביקוש גדל

נושא 6: איכות סביבה ופיתוח בר קיימא בישראל
(חלקים א+ב)

א. מפגעים סביבתיים ופגיעה בסובב הטבעי

1. זיהום גופי מים וסביבתם
2. זיהום אוויר וקרקע
3. מפגעי קרינה
4. פגיעה בסובב הטבעי

ב. הגורמים לפגיעה בסביבה

1. גידול האוכלוסייה והעלייה ברמת החיים
2. אינטרסים כלכליים
3. פיתוח בר-קיימה - מחזון למציאות
1. תכנון וניהול סביבתי
2. חקיקה, אכיפה ותכנון
3. פיתוח בר קיימה לתיקון משגי העבר
4. מעורבותם של "פרקליטי השימור"

נושא 7: מאמרים (חלק ב)

1. תופעות קיצוניות הקשורות להתחממות העולמית וזיקתן לאסונות טבע, ד"ר ברוך זיו, המחלקה למדעי הטבע והחיים, האוניברסיטה הפתוחה, אקולוגיה וסביבה 10(4), עמ' 12 – 18.

המאמר [בעברית](#) / המאמר [בערבית](#).

2. הגנה על המערכת הימית בישראל מפני פעילות אנושית, מדיניות ויישום, רני עמיר, מנהל אגף ים וחופים, המשרד להגנת הסביבה, הוד הים: יציבות ושינוי במערכות הימיות של ישראל, עורכת: נגה סטמבלר.

המאמר [בעברית](#) / המאמר [בערבית](#).

ב. תכנון וניהול מערך התחבורה בהלימה לצרכים משתנים (חלק א)

1. תפרוסת תשתיות התחבורה היבשתית בישראל והתמורות שחלו בה
2. בעיות במערך התחבורה הארצי והעירוני והשלכותיהן
3. דרכים לפתרון בעיות מערך התחבורה בישראל
4. פיתוח נמלי ים ואוויר - היענות לביקוש גדל

נושא 6: איכות סביבה ופיתוח בר קיימא בישראל
(חלקים א+ב)

א. מפגעים סביבתיים ופגיעה בסובב הטבעי

1. זיהום גופי מים וסביבתם
2. זיהום אוויר וקרקע
3. מפגעי קרינה
4. פגיעה בסובב הטבעי

ב. הגורמים לפגיעה בסביבה

1. גידול האוכלוסייה והעלייה ברמת החיים
2. אינטרסים כלכליים

ג. פיתוח בר-קיימה - מחזון למציאות

1. תכנון וניהול סביבתי
2. חקיקה, אכיפה ותכנון
3. פיתוח בר קיימה לתיקון משגי העבר
4. מעורבותם של "פרקליטי השימור"

נושא 7: מאמרים (חלק ב)

1. תופעות קיצוניות הקשורות להתחממות העולמית וזיקתן לאסונות טבע, ד"ר ברוך זיו, המחלקה למדעי הטבע והחיים, האוניברסיטה הפתוחה, אקולוגיה וסביבה 10(4), עמ' 12 – 18.

המאמר [בעברית](#) / המאמר [בערבית](#).

2. הגנה על המערכת הימית בישראל מפני פעילות אנושית, מדיניות ויישום, רני עמיר, מנהל אגף ים וחופים, המשרד להגנת הסביבה, הוד הים: יציבות ושינוי במערכות הימיות של ישראל, עורכת: נגה סטמבלר.

המאמר [בעברית](#) / המאמר [בערבית](#).

הגאוגרפיה של המזרח התיכון

נושא 1: גבולות ותחומים במזרח התיכון

- א. גורמים המשפיעים על תיחום חבל המזה"ת
1. תיחום החבל
  2. מאפיינים פיזיים: פני השטח והאקלים
  3. מאפיינים תרבותיים עיקריים: דת האסלאם, הלאום, השפה הערבית
  4. מיקומו הגיאואסטרטגי של החבל

ב. חלוקה מדינית - גורמים פוליטיים חיצוניים ופנימיים

1. הקולוניאליזם כגורם להיווצרות מדינות במזה"ת
2. מוקדי סכסוך במזה"ת והשפעתם על אי-יציבותם של גבולות מדיניים
3. גורמים דתיים-אתניים והשפעתם על היציבות הפנימית במדינות המזה"ת

נושא 2: קשרי גומלין טבע-אדם בעיצוב המרחב

במזרח התיכון

א. גורמים פיזיים והשפעתם על תפוסת האוכלוסייה ועל בסיסה הכלכלי

1. התמודדות האדם בתנאי מדבר
2. ריכוזי אוכלוסייה בעמקי נהרות ובמישור חוף
3. לחצים על משאבי מים וקרקע בעמקי הנהרות
4. התפתחות יישובית-כלכלית באזורי החוף
5. הפקת תועלת מהיתרון היחסי של המיקום: התיישבות באזורים בעלי ייחוד אקלימי

ב. משאבי מים - זמינות ומחסור

1. פיתוח וניהול מקורות מים בתנאי מחסור
2. משאבי מים משותפים - הסדרים לעומת סכסוכים

ג. מאגרי הנפט - הפקתם והשפעתם על ההתפתחות היישובית, על הכלכלה ועל הסביבה

1. מאגרי הנפט במזרח התיכון
2. הפקת הנפט-תהליכים ותשתיות
3. התפתחות יישובית-כלכלית בעקבות הפקת הנפט
4. השפעות סביבתיות

נושא 3: אוכלוסייה ויישובים במזרח התיכון — מאפיינים ותמורות

הגאוגרפיה של המזרח התיכון

נושא 1: גבולות ותחומים במזרח התיכון

- א. גורמים המשפיעים על תיחום חבל המזה"ת
1. תיחום החבל
  2. מאפיינים פיזיים: פני השטח והאקלים
  3. מאפיינים תרבותיים עיקריים: דת האסלאם, הלאום, השפה הערבית
  4. מיקומו הגיאואסטרטגי של החבל

ב. חלוקה מדינית - גורמים פוליטיים חיצוניים ופנימיים

1. הקולוניאליזם כגורם להיווצרות מדינות במזה"ת
2. מוקדי סכסוך במזה"ת והשפעתם על אי-יציבותם של גבולות מדיניים
3. גורמים דתיים-אתניים והשפעתם על היציבות הפנימית במדינות המזה"ת

נושא 2: קשרי גומלין טבע-אדם כגורם בעיצוב המרחב

במזרח התיכון

א. גורמים פיזיים והשפעתם על תפוסת האוכלוסייה ועל בסיסה הכלכלי

1. התמודדות האדם בתנאי מדבר
2. ריכוזי אוכלוסייה בעמקי נהרות ובמישור חוף
3. לחצים על משאבי מים וקרקע בעמקי הנהרות
4. התפתחות יישובית-כלכלית באזורי החוף
5. הפקת תועלת מהיתרון היחסי של המיקום: התיישבות באזורים בעלי ייחוד אקלימי

ב. משאבי מים - זמינות ומחסור

1. פיתוח וניהול מקורות מים בתנאי מחסור
2. משאבי מים משותפים - הסדרים לעומת סכסוכים

ג. מאגרי הנפט - הפקתם והשפעתם על ההתפתחות היישובית, על הכלכלה ועל הסביבה

1. מאגרי הנפט במזרח התיכון
2. הפקת הנפט-תהליכים ותשתיות
3. התפתחות יישובית-כלכלית בעקבות הפקת הנפט
4. השפעות סביבתיות

נושא 3: אוכלוסייה ויישובים במזרח התיכון — מאפיינים ותמורות

הגאוגרפיה של המזרח התיכון

נושא 1: גבולות ותחומים במזרח התיכון

- א. גורמים המשפיעים על תיחום חבל המזה"ת
1. תיחום החבל
  2. מאפיינים פיזיים: פני השטח והאקלים
  3. מאפיינים תרבותיים עיקריים: דת האסלאם, הלאום, השפה הערבית
  4. מיקומו הגיאואסטרטגי של החבל

נושא 2: קשרי גומלין טבע-אדם כגורם בעיצוב המרחב

במזרח התיכון

א. גורמים פיזיים והשפעתם על תפוסת האוכלוסייה ועל בסיסה הכלכלי

1. התמודדות האדם בתנאי מדבר
2. ריכוזי אוכלוסייה בעמקי נהרות ובמישור חוף
3. לחצים על משאבי מים וקרקע בעמקי הנהרות
4. התפתחות יישובית-כלכלית באזורי החוף
5. הפקת תועלת מהיתרון היחסי של המיקום: התיישבות באזורים בעלי ייחוד אקלימי

ב. משאבי מים - זמינות ומחסור

1. פיתוח וניהול מקורות מים בתנאי מחסור
2. משאבי מים משותפים - הסדרים לעומת סכסוכים

נושא 3: אוכלוסייה ויישובים במזרח התיכון — מאפיינים ותמורות

א. תמורות דמוגרפיות במזה"ת

1. תמורות בקצב הגידול של האוכלוסייה
2. מודל התמורה הגיאוגרפית במדינות המזה"ת
3. תמורות ושונות בשיעורי הפריון
4. לחצים דמוגרפיים על משאבים, תשתיות וסביבה במדינות המזה"ת

נושא 4: הכלכלה במזרח התיכון - בין עולם מתפתח לעולם מפותח

א. תמורות במבנה המגזרי-הכלכלי • מדינות המזה"ת

1. מחקלאות מסורתית לחקלאות עתירת-ידע התיירות כמנוף לפיתוח כלכלי

ב. גורמים לנחשלות מרחבית כלכלית במזרח התיכון

א. תמורות דמוגרפיות במזה"ת

1. תמורות בקצב הגידול של האוכלוסייה
- א1. מודל התמורה הגיאוגרפית במדינות המזה"ת
2. תמורות ושונות בשיעורי הפרייון
3. לחצים דמוגרפיים על משאבים, תשתיות וסביבה במדינות המזה"ת

ב. תנועות אוכלוסייה במזה"ת

1. הגירה בתוך מדינות
- א1. נוודות - הגירה עונתית והסיבות להצטמצמותה
- ב1. הגירה סיבובית-עונתית
- ג1. הגירה מהכפר אל העיר
2. הגירה בין מדינות
- א2. גורמים כלכליים להגירה בין מדינות המזה"ת ולהגירה אל מדינות מחוץ למזה"ת
- ב2. גורמים פוליטיים להגירה

ג. תהליכי השינוי בכפר המסורתי בעידן המודרני

1. מאפייני הכפר המסורתי
2. פיתוח ומודרניזציה במרחב הכפרי
3. תהליכי זחילה עירונית וכיבוש הכפר על ידי העיר
- ד. ערים ועיור במזה"ת - בין מסורתיות למודרניות
1. גורמי מיקום של ערים במזה"ת והשפעתם על מבנה הערים ומאפייניהן
2. כלכלה מסורתית בצד כלכלה מודרנית בערי המזה"ת
3. תמורות במאפייני המרחב העירוני במדינות המזה"ת
4. מאפייני ערים על פי תפקודן המרכזי
5. מגמות בתכנון המרחב העירוני

נושא 4: הכלכלה במזרח התיכון - בין עולם מתפתח לעולם מפותח

- א. תמורות במבנה המגזרי-הכלכלי •מדינות המזה"ת
1. מחקלאות מסורתית לחקלאות עתירת-ידע
2. מכלכלת נפט לכלכלת שירותים מתקדמים התיירות כמנוף לפיתוח כלכלי
- ב. גורמים לנחשלות מרחבית כלכלית במזרח התיכון
1. גורמים לנחשלות ומגמות שינוי
- א1. כוח העבודה
2. רמת פיתוח נמוכה של תשתיות
3. משטר כגורם מפתח או מגביל יזמות כלכלית

א. תמורות דמוגרפיות במזה"ת

1. תמורות בקצב הגידול של האוכלוסייה
- א1. מודל התמורה הגיאוגרפית במדינות המזה"ת
2. תמורות ושונות בשיעורי הפרייון
3. לחצים דמוגרפיים על משאבים, תשתיות וסביבה במדינות המזה"ת

ב. תנועות אוכלוסייה במזה"ת

1. הגירה בתוך מדינות
- א1. נוודות - הגירה עונתית והסיבות להצטמצמותה
- ב1. הגירה סיבובית-עונתית
- ג1. הגירה מהכפר אל העיר
2. הגירה בין מדינות
- א2. גורמים כלכליים להגירה בין מדינות המזה"ת ולהגירה אל מדינות מחוץ למזה"ת
- ב2. גורמים פוליטיים להגירה

ג. תהליכי השינוי בכפר המסורתי בעידן המודרני

1. מאפייני הכפר המסורתי
2. פיתוח ומודרניזציה במרחב הכפרי
3. תהליכי זחילה עירונית וכיבוש הכפר על ידי העיר
- ד. ערים ועיור במזה"ת - בין מסורתיות למודרניות
1. גורמי מיקום של ערים במזה"ת והשפעתם על מבנה הערים ומאפייניהן
2. כלכלה מסורתית בצד כלכלה מודרנית בערי המזה"ת
3. תמורות במאפייני המרחב העירוני במדינות המזה"ת
4. מאפייני ערים על פי תפקודן המרכזי
5. מגמות בתכנון המרחב העירוני

נושא 4: הכלכלה במזרח התיכון - בין עולם מתפתח לעולם מפותח

- א. תמורות במבנה המגזרי-הכלכלי •מדינות המזה"ת
1. מחקלאות מסורתית לחקלאות עתירת-ידע
2. מכלכלת נפט לכלכלת שירותים מתקדמים התיירות כמנוף לפיתוח כלכלי
- ב. גורמים לנחשלות מרחבית כלכלית במזרח התיכון
1. גורמים לנחשלות ומגמות שינוי
- א1. כוח העבודה
2. רמת פיתוח נמוכה של תשתיות
3. משטר כגורם מפתח או מגביל יזמות כלכלית

1. גורמים לנחשלות ומגמות שינוי
- א1. כוח העבודה
2. רמת פיתוח נמוכה של תשתיות
- ג. אי-שוויון מרחבי-כלכלי בין המדינות ובתוכן
1. מדדים כלכליים לאי-שוויון בין המדינות ובתוכן
3. מאפייני הסביבה הפיזית כמשפיעים על השתנות ברמת הפיתוח בין המדינות

נושא 5: תהליכים גיאופוליטיים במזרח התיכון - עימותים, הסכמים ושיתוף פעולה

- א. סכסוכים ושיתוף פעולה בין מדינות המזה"ת
2. הסכמים ושיתוף פעולה בין מדינות האזור
- א2. שיתוף פעולה כלכלי בין מדינות האזור והשלכותיו המרחביות
- ב2. שיתוף פעולה סביבתי במזה"ת ברוח המגמה העולמית - פיתוח בר-קיימה

ג. אי-שוויון מרחבי-כלכלי בין המדינות ובתוכן
1. מדדים כלכליים לאי-שוויון בין המדינות ובתוכן
2. השפעתם של מאפיינים דתיים-חברתיים על אי-השוויון המרחבי-כלכלי
3. מאפייני הסביבה הפיזית כמשפיעים על השתנות ברמת הפיתוח בין המדינות
ד. השפעת הגלובליזציה על כלכלת המזה"ת
תהליכי גלובליזציה במזה"ת: חדירת ענפי תעשייה, תיירות, שירותים, מסחר ותקשורת

נושא 5: תהליכים גיאופוליטיים במזרח התיכון - עימותים, הסכמים ושיתוף פעולה
א. סכסוכים ושיתוף פעולה בין מדינות המזה"ת
1. מוקדי סכסוך וטרור במזרח התיכון
2. הסכמים ושיתוף פעולה בין מדינות האזור
א. שיתוף פעולה כלכלי בין מדינות האזור והשלכותיו המרחביות
ב. שיתוף פעולה סביבתי במזה"ת ברוח המגמה העולמית - פיתוח בר-קיימה
ב. התערבות מעצמות זרות במזרח התיכון

נושא 6: מאפיינים עיקריים של המדינות הגובלות עם ישראל: מצרים, ירדן, סוריה ולבנון - שכנותיה של ישראל
1. מצרים
2. ירדן
3. סוריה
4. לבנון

ג. אי-שוויון מרחבי-כלכלי בין המדינות ובתוכן
1. מדדים כלכליים לאי-שוויון בין המדינות ובתוכן
2. השפעתם של מאפיינים דתיים-חברתיים על אי-השוויון המרחבי-כלכלי
3. מאפייני הסביבה הפיזית כמשפיעים על השתנות ברמת הפיתוח בין המדינות
ד. השפעת הגלובליזציה על כלכלת המזה"ת
תהליכי גלובליזציה במזה"ת: חדירת ענפי תעשייה, תיירות, שירותים, מסחר ותקשורת

נושא 5: תהליכים גיאופוליטיים במזרח התיכון - עימותים, הסכמים ושיתוף פעולה
א. סכסוכים ושיתוף פעולה בין מדינות המזה"ת
1. מוקדי סכסוך וטרור במזרח התיכון
2. הסכמים ושיתוף פעולה בין מדינות האזור
א. שיתוף פעולה כלכלי בין מדינות האזור והשלכותיו המרחביות
ב. שיתוף פעולה סביבתי במזה"ת ברוח המגמה העולמית - פיתוח בר-קיימה
ב. התערבות מעצמות זרות במזרח התיכון

נושא 6: מאפיינים עיקריים של המדינות הגובלות עם ישראל: מצרים, ירדן, סוריה ולבנון - שכנותיה של ישראל
1. מצרים
2. ירדן
3. סוריה
4. לבנון

נתיב – ניתוח תופעות יסוד במרחב

נושא 1: מיפוי המרחב והצגתו

- א. האמצעים השונים להצגת המרחב
- ב. המפה ככלי להצגת תופעות שונות במרחב
  - 1. מאפייני המפה
  - 2. מן הגלובוס אל המפה
  - 3. מפות נושאיות

נושא 2: התמודדות האדם במרחב פיזי משתנה

א. תהליכים המעצבים את פני כדה"א והשפעתם על המרחב הפיזי והאנושי

- 1. מאפייני יחידות הנוף
- 2. פעולת הכוחות הפנימיים - תוצאותיה והשפעתה על הנוף הפיזי ועל האדם
- 3. פעולת הכוחות החיצוניים - תוצאותיה והשפעתה על הנוף הפיזי ועל האדם
- 3א. תנועת הקרחונים ותוצאותיה
- 3ב. פעולת המים ותוצאותיה
- 3ג. אדם ונהר

ב. גורמים לתנאי אקלים שונים ומשתנים והשפעתם על המרחב הפיזי והאנושי

- 1. אזורי האקלים על פני כדה"א וגורמיהם
- 2. התמודדות האדם בתנאי אקלים קיצוניים
- 3. תהליך התחממות אקלים כדור הארץ והשלכותיו על המרחב הפיזי והאנושי

נושא 3: אוכלוסיות במרחב העולמי

א. אוכלוסיית העולם – מאפיינים ותהליכים

- 1. מדדי תפרוסת האוכלוסייה: צפיפות, ריכוז, ביזור ודגם מרחבי
- 2. מאפיינים ותהליכים דמוגרפיים במדינות מתפתחות ובמדינות מפותחות
- 3. הגירה במרחב הלאומי ובמרחב הגלובלי

נושא 4: המרחב העירוני והמרחב הכפרי

א. המרחב העירוני ומאפייניו

- 1. גורמי מיקום ותפקודן של ערים במרחב
- 2. ראשות ומדרג עירוני

נתיב – ניתוח תופעות יסוד במרחב

נושא 1: מיפוי המרחב והצגתו

- א. האמצעים השונים להצגת המרחב
- ב. המפה ככלי להצגת תופעות שונות במרחב
  - 1. מאפייני המפה
  - 2. מן הגלובוס אל המפה
  - 3. מפות נושאיות

נושא 2: התמודדות האדם במרחב פיזי משתנה

א. תהליכים המעצבים את פני כדה"א והשפעתם על המרחב הפיזי והאנושי

- 1. מאפייני יחידות הנוף
- 2. פעולת הכוחות הפנימיים - תוצאותיה והשפעתה על הנוף הפיזי ועל האדם
- 3. פעולת הכוחות החיצוניים - תוצאותיה והשפעתה על הנוף הפיזי ועל האדם
- 3א. תנועת הקרחונים ותוצאותיה
- 3ב. פעולת המים ותוצאותיה
- 3ג. אדם ונהר

ב. גורמים לתנאי אקלים שונים ומשתנים והשפעתם על המרחב הפיזי והאנושי

- 1. אזורי האקלים על פני כדה"א וגורמיהם
- 2. התמודדות האדם בתנאי אקלים קיצוניים
- 3. תהליך התחממות אקלים כדור הארץ והשלכותיו על המרחב הפיזי והאנושי

נושא 3: אוכלוסיות במרחב העולמי

א. אוכלוסיית העולם – מאפיינים ותהליכים

- 1. מדדי תפרוסת האוכלוסייה: צפיפות, ריכוז, ביזור ודגם מרחבי
- 2. מאפיינים ותהליכים דמוגרפיים במדינות מתפתחות ובמדינות מפותחות
- 3. הגירה במרחב הלאומי ובמרחב הגלובלי

נושא 4: המרחב העירוני והמרחב הכפרי

א. המרחב העירוני ומאפייניו

- 1. גורמי מיקום ותפקודן של ערים במרחב
- 2. ראשות ומדרג עירוני

נתיב – ניתוח תופעות יסוד במרחב

נושא 1: מיפוי המרחב והצגתו

- א. האמצעים השונים להצגת המרחב
- ב. המפה ככלי להצגת תופעות שונות במרחב
  - 1. מאפייני המפה
  - 3. מפות נושאיות

נושא 2: התמודדות האדם במרחב פיזי משתנה

א. תהליכים המעצבים את פני כדה"א והשפעתם על המרחב הפיזי והאנושי

- 1. מאפייני יחידות הנוף
- 2. פעולת הכוחות הפנימיים - תוצאותיה והשפעתה על הנוף הפיזי ועל האדם
- 3. פעולת הכוחות החיצוניים - תוצאותיה והשפעתה על הנוף הפיזי ועל האדם
- 3ב. פעולת המים ותוצאותיה
- 3ג. אדם ונהר

ב. גורמים לתנאי אקלים שונים ומשתנים והשפעתם על המרחב הפיזי והאנושי

- 1. אזורי האקלים על פני כדה"א וגורמיהם
- 2. התמודדות האדם בתנאי אקלים קיצוניים
- 3. תהליך התחממות אקלים כדור הארץ והשלכותיו על המרחב הפיזי והאנושי

נושא 3: אוכלוסיות במרחב העולמי

א. אוכלוסיית העולם – מאפיינים ותהליכים

- 1. מדדי תפרוסת האוכלוסייה: צפיפות, ריכוז, ביזור ודגם מרחבי
- 2. מאפיינים ותהליכים דמוגרפיים במדינות מתפתחות ובמדינות מפותחות

נושא 4: המרחב העירוני והמרחב הכפרי

א. המרחב העירוני ומאפייניו

- 1. גורמי מיקום ותפקודן של ערים במרחב
- 2. ראשות ומדרג עירוני

ב. המרחב הכפרי - תהליכים ותמורות

- 1. הפעילות הכלכלית במרחב הכפרי
- 2. השוּבּל העירוני-כפרי

<p>נושא 5: מרחב הפעילות הכלכלית</p> <p>א. מדדים לבחינת רמות פיתוח של מדינות</p> <p>ב. גורמים בבסיס הצמיחה הכלכלית</p> <p>1. גורמים המשפיעים על הפעילות הכלכלית</p> <p>2. גורמים המניעים צמיחה כלכלית</p> <p>נושא 6: פיתוח בר-קיימה בהיבט מקומי וגלובלי</p> <p>א. המתח בין פיתוח הסביבה לבין שימורה</p> <p>1. הפגיעה בסביבה וגורמיה</p> <p>ב. יישום עקרונות פיתוח בר-קיימה</p> <p>1. בתחום המדיניות, החברה והחינוך</p> <p>2. בתחום התרבות, הטבע והנוף</p> <p>3. בתחום המשאבים, האנרגיה והתעשייה</p>	<p>3. שלבים בעיור (גרף העיור הקלאסי)</p> <p>4. המטרופולינים</p> <p>5. איזור (zoning) ותכנון עירוני</p> <p>6. תפקודים עירוניים</p> <p>7. מפגעים סביבתיים בעיר</p> <p>ב. המרחב הכפרי - תהליכים ותמורות</p> <p>1. הפעילות הכלכלית במרחב הכפרי</p> <p>2. השובל העירוני-כפרי</p> <p>נושא 5: מרחב הפעילות הכלכלית</p> <p>א. מדדים לבחינת רמות פיתוח של מדינות</p> <p>ב. גורמים בבסיס הצמיחה הכלכלית</p> <p>1. גורמים המשפיעים על הפעילות הכלכלית</p> <p>2. גורמים המניעים צמיחה כלכלית</p> <p>ג. כללי משחק כלכליים חדשים - תוצאות הגלובליזציה</p> <p>1. מכלול הגורמים בתהליכי הגלובליזציה</p> <p>2. תמורות בתהליכי הייצור</p> <p>3. תאגידים רב-לאומיים</p> <p>4. פארקים מדעיים עולמיים</p> <p>נושא 6: פיתוח בר-קיימה בהיבט מקומי וגלובלי</p> <p>א. המתח בין פיתוח הסביבה לבין שימורה</p> <p>1. הפגיעה בסביבה וגורמיה</p> <p>ב. יישום עקרונות פיתוח בר-קיימה</p> <p>1. בתחום המדיניות, החברה והחינוך</p> <p>2. בתחום התרבות, הטבע והנוף</p> <p>3. בתחום המשאבים, האנרגיה והתעשייה</p>	<p>3. שלבים בעיור (גרף העיור הקלאסי)</p> <p>4. המטרופולינים</p> <p>5. איזור (zoning) ותכנון עירוני</p> <p>6. תפקודים עירוניים</p> <p>7. מפגעים סביבתיים בעיר</p> <p>ב. המרחב הכפרי - תהליכים ותמורות</p> <p>1. הפעילות הכלכלית במרחב הכפרי</p> <p>2. השובל העירוני-כפרי</p> <p>נושא 5: מרחב הפעילות הכלכלית</p> <p>א. מדדים לבחינת רמות פיתוח של מדינות</p> <p>ב. גורמים בבסיס הצמיחה הכלכלית</p> <p>1. גורמים המשפיעים על הפעילות הכלכלית</p> <p>2. גורמים המניעים צמיחה כלכלית</p> <p>ג. כללי משחק כלכליים חדשים - תוצאות הגלובליזציה</p> <p>1. מכלול הגורמים בתהליכי הגלובליזציה</p> <p>2. תמורות בתהליכי הייצור</p> <p>3. תאגידים רב-לאומיים</p> <p>4. פארקים מדעיים עולמיים</p> <p>נושא 6: פיתוח בר-קיימה בהיבט מקומי וגלובלי</p> <p>א. המתח בין פיתוח הסביבה לבין שימורה</p> <p>1. הפגיעה בסביבה וגורמיה</p> <p>ב. יישום עקרונות פיתוח בר-קיימה</p> <p>1. בתחום המדיניות, החברה והחינוך</p> <p>2. בתחום התרבות, הטבע והנוף</p> <p>3. בתחום המשאבים, האנרגיה והתעשייה</p>
--	--	--

חוקי מענה לקיץ

(מסמך 3 הקיים כרגע בלימודי חובה וליבה ולא קיים עדיין בבחירה - תוספתי)

מעודכן לתאריך: 5.1.2021

מספר השאלון: 57387 / 57381

רשימת נושאי הלימוד	מבנה המבחן בעת שגרה	שינויי למועד קיץ	קובץ שאלות מבחינות הבגרות (לא חובה)
הגאוגרפיה של ארץ ישראל (חלק א')	שאלה 1 מתוך 3 (22 נקודות)	שאלה 1 מתוך 3 (22 נקודות)	שאלוני בגרות משנים קודמות
הגאוגרפיה של ארץ ישראל (חלק ב')	שאלה 1 מתוך 3 (14 נקודות)	שאלה 1 מתוך 3 (14 נקודות)	
הגאוגרפיה של המזרח התיכון	2 שאלות מתוך 4 (14 נקודות לכל שאלה)	2 שאלות מתוך 5 (14 נקודות לכל שאלה)	
נתי"ב (ניתוח תופעות יסוד במרחב)	שאלה 1 חובה (לבחירה 3 סעיפים מתוך 4). 2 שאלות בחירה מתוך 3. (12 נקודות לכל שאלה)	שאלה 1 חובה (לבחירה 3 סעיפים מתוך 4) 2 שאלות בחירה מתוך 4 (12 נקודות לכל שאלה)	